

Examenul național de bacalaureat 2024

Proba E. c)

Istorie

Varianta 10

Filiera teoretică, profil umanist, toate specializările; Filiera vocațională - profil artistic, toate specializările; - profil sportiv, toate specializările; - profil pedagogic, specializările: bibliotecar-documentarist, instructor-animator, instructor pentru activități extrașcolare, pedagog școlar, educador-puericultor; - profil teologic, toate specializările.

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

СУБЈЕКАТ I

(30 бодова)

Прочитајте, пажљиво, ниженаведене изворе:

A. „Влад Цепеш (Vlad Țepeș) одбија плаћање данка, 1459. што је довело до покушаја султана да га уклони са престола Влашке (Țării Românești) [...]. Затим је организовао брзи поход јужно од Дунава (Dunării), започет освајањем Ђурђуа (Giurguiului) и спаљивањем неких насеља као Туртукаја (Turtucaia), Рахова (Rahova) и Никопол (Nicopole) [...]. Влад Цепеш нашао се сам пред османлијским походом када, у пролеће 1462, султан је кренуо према Дунаву да би казнио његову смелост, доводећи са собом и заменика за престо. [...] Османлијско напредовање се одвијало како на мору, тако и на копну. Турска морнарица продрла је на Дунаву, а овим поводом покушала је да освоји Килију (Chilieii), док копнена војска прелази Дунав код Турну Магуреле (Turnu Măgurele), где упркос свим напорима, Влад Цепеш није их могао зауставити. [...] Научивши из искуства са Београдом, где су се Турци повукли након тешког рањавања султана, Влад Цепеш организовао је чувени напад код Трговишта (Târgoviște) [...] којег помињу сви извори који се односе на поход из 1462.”

(M. Oproiu, *Istoria medie a românilor*)

B. „Власти нису могле толерисати устанак румунских земаља које су ударале политички, војно и економски Османлијско царство. Више од тога, устанак је био подстицај за освојене хришћане са Балкана. [...] Због тога, десетине хиљада људи (преко 50 000), под командом великог везира Синан-Паше, су покренути према Дунаву. Михај (Mihai) [Храбри (Viteazul)] је имао 8000 војника, и још 2 000 Ердељаца под командом Алберта Кираја (Albert Király); сакупивши свега 15 000 људи. Владару је била потребна потпуна помоћ принципа Трансилваније (Transilvaniei), Жигмунда Баторија (Sigismund Báthory) [...]. Дана 20. маја 1595., потписан је у Алба Јулији (Alba Iulia) споразум између Трансилваније и Влашке [...].

Турске снаге прешле су реку на понтонском мосту, почетком августа 1595. Владар није могао се борити на отвореном пољу због неравнотеже снага. Одобрао је посебно место код Калугарења (Călugăreni) [...]. Битка се одвијала 13/23. августа 1595. [...] За потпуну победу, битку код Калугарења требало је наставити следећег дана [...] што Михај [Храбри] није могао учинити. Владар Влашке приморан је да се повлачи са војском до Стојенештија (Stoienеști), чекајући Жигмунда [Баторија].”

(I. A. Pop, I. Bolovan, *Marea istorie ilustrată a României și a Republicii Moldova*)

Полазећи од ових извора, одговорите на следеће захтеве:

1. Напомените битку из 1595. наведену у извору **B.** **2 бода**
2. Одредите, из извора **A.** једну информацију о акцијама Османлија из 1462. **2 бода**
3. Наведите по једног владара Влашке на које се односе извор **A.** односно извор **B.** **6 бодова**
4. Напишите, на испитни папир, слово које одговара извору који тврди да владар организује војни поход јужно од Дунава.. **3 бода**
5. Напишите једну везу узрок-последика између две информације из извора **B.** назначивши улогу сваке понаособ (*узрок*, односно *последика*). **7 бодова**
6. Представите друге две дипломатске акције у којима учествују Румуни у XV– XVI-ом веку, осим оних на који се односи извор **B.** **6 бодова**
7. Наведите једну сличност између два историјска поступка Румуна у XIV-ом веку. **4 бода**

СУБЈЕКАТ II

(30 бодова)

Прочитајте, пажљиво, ниженаведени извор:

„На основу избијања Првог светског рата, [...] румунска јавност [...] са мислима на национално ослобођење Румуна из провинција које су биле под аустроугарском влашћу [...] – Трансилванија (Transilvania), Банат (Banat), Буковина (Bucovina) – оптираше за улазак у рат на страни сила Антанте (Француска, Русија, Енглеска), против савеза Централних сила (Немачка, Аустро-Угарска, затим Бугарска и Турска). [...]

Године 1914, председник владе, Ј. Ј. К. Братијану (I. I.C. Brătianu), као и други политички лидери, одлучно су подржавали неутралност [...]. За време неутралности одвијала се [...] јавна расправа намењена да реши дилему уласка Румуније (României) у рат, уз један или други савез, након свега опција велике већине јавног мњења превагнула је за улазак Румуније у рат уз силе Антанте, против Централних сила. [...]

На основи споразума закљученог са Антантом, нови Крунски савет, сазван 14. августа 1916., је одлучио, крајње, хитан улазак Румуније у рат. [...] Румунска војска – у ноћи 14/15 августа 1916. – продрла је у Трансилванију [...]. Успех је био краткотрајан, пошто [...] румунска војска, без брзе подршке савезника, била је приморана да се повуче, пред немачким и аустроугарским јединицама. Повлачење јужно од Карпата (Carpați) дешава се након неких битака [...] са тешким људским губицима, нарочито долином реке Жиу (Valea Jiului). [...] Истовремено, Румунија је нападнута од стране непријатеља и на јужном фронту, од немачких јединица, под вођством генерала Макензена, којима се придружиле бугарске и турске јединице, у условима у којима савезници нису испунили обећање да ће бранити југ Румуније њиховом офанзивом. Тако је, децембра 1916., Престоница заузета, а већи део националне територије улази под војном окупацијом Централних сила. Од тада, румунска војска и заједно са њом, власти и главне државне институције повлаче се у Молдавији (Moldova). [...]

Серија великих победоносних битака из јула-августа 1917. је отпочела са оном из Мараштија (Măraști) [...]; наставља се чувеном битком код Марашештија (Măreșești), најзначајнија румунска победа у време Првог светског рата [...]. Истовремено са овом задњом одвијала се и битка код Ојтуза (Oituz), напредовање непријатеља долином Тротуша (valea Trotușului), је такође, заустављено.”
(N. Isar, *Istoria modernă a românilor, 1774/1784-1919*)

Полазећи од овог извора, одговорите на следеће захтеве:

1. Напомените један велики савез наведеног у извору. **2 бода**
2. Утврдите век на који се односи извор. **2 бода**
3. Наведите *председника владе* из 1914 и једну карактеристику јавног мњења из Румуније, на које се односи дати извор. **6 бодова**
4. Наведите, из датог извора, две информације о догађајима из 1917. **6 бодова**
5. Формулишите, на основу датог извора, мишљење о војним акцијама из 1916. године, подржавајући га са две информације из извора. **10 бодова**
6. Аргументујте, путем историјског догађаја, тврдњу да демократија у Великој Румунији (România Mare) се ојачала у периоду 1921-1930. (Бодује се представљање историјског догађаја и употреба појмова који изражавају узрочност и закључак). **4 бода**

СУБЈЕКАТ III

(30 бодова)

Израдите, на приближно две странице, есеј о послератној Румунији, имајући у виду:

- напомену једне политичке акције из Румуније између 1946-1960 и два аспекта који се односе на њу;
- напомену двеју мера усвојених у унутрашњој политици Румуније између 1964-1985;
- представљање једне историјске чињенице у периоду национал-комунизма путем које Румунија учествује у међународним односима;
- формулисање мишљења о ојачању постдецембарске демократије у периоду 1990-1995 и подржати га једним историјским аргументом.

Напомена! Бодује се употреба **адекватног историјског речника**, **структура** есеја, представљање **везе узрок-последича**, сачињавање **историјског аргумента** (представљање релевантне историјске чињенице и употреба појмова који представљају узрочност и закључак), поштовање **хронолошког/логичног редоследа** историјских чињеница и **уклапање** есеја у оквиру захтеваног простора.